

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศเกษตรกรรมเพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศเหมาะสมแก่การทำการเกษตรเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของโลก แต่ในปัจจุบันภาคการเกษตรของประเทศไทยประสบปัญหาในหลายๆ ด้าน เช่น ราคาผลผลิต ต้นทุนการผลิต ผลผลิตตกต่ำ ดินเสื่อมคุณภาพ การใช้สารเคมีในปริมาณที่มาก เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรของประเทศลดน้อยลงเป็นอย่างมาก ส่งผลถึงผลผลิตและรายได้ของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรมีรายได้น้อย ยากจน ปัญหาความเสื่อมโทรมของดินจึงเป็นปัญหาที่สำคัญอันดับต้นๆ เพราะดินเป็นพื้นฐานแรกในการเพาะปลูกพืชถ้าดินมีความอุดมสมบูรณ์ ก็จะทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง ปริมาณของผลผลิตที่ได้มีปริมาณสูง เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น

กรมพัฒนาที่ดิน เป็นหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีหน้าที่ศึกษา สำรวจ วิเคราะห์ วิจัยดินและที่ดินเพื่อกำหนดนโยบาย และวางแผนการใช้ที่ดิน เพื่อการพัฒนาที่ดิน ให้บริการด้านการวิเคราะห์ ตรวจสอบและให้คำแนะนำเกี่ยวกับดิน น้ำ พืช ปุ๋ย และอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่ดิน รวมถึงการถ่ายทอดผลการศึกษาค้นคว้า วิจัย และให้บริการด้านการพัฒนาที่ดินสู่เกษตรกรโดยผ่านเครือข่ายหมอดินอาสา โดยการส่งเสริมให้หมอดินอาสาประจำหมู่บ้านได้รับการอบรม หลักสูตร “การพัฒนาหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน” เป็นประจำทุกปีงบประมาณ หมอดินอาสาจึงมีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน

จากการดำเนินงานส่งเสริมโดยให้หมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน มีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน ซึ่งยังมีปัญหาในการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน ได้แก่ การติดต่อประสานงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานล่าช้า

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องศึกษาเพื่อให้ทราบว่าหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านที่ได้รับการอบรม หลักสูตร “การพัฒนาหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน” มีการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินเป็นอย่างไร ตลอดจนให้ทราบถึงสภาพพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจ รวมไปถึงปัญหาด้านการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอ

ดินอาสาประจำหมู่บ้าน เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน และกำหนดแนวทางในการส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านต่อไป

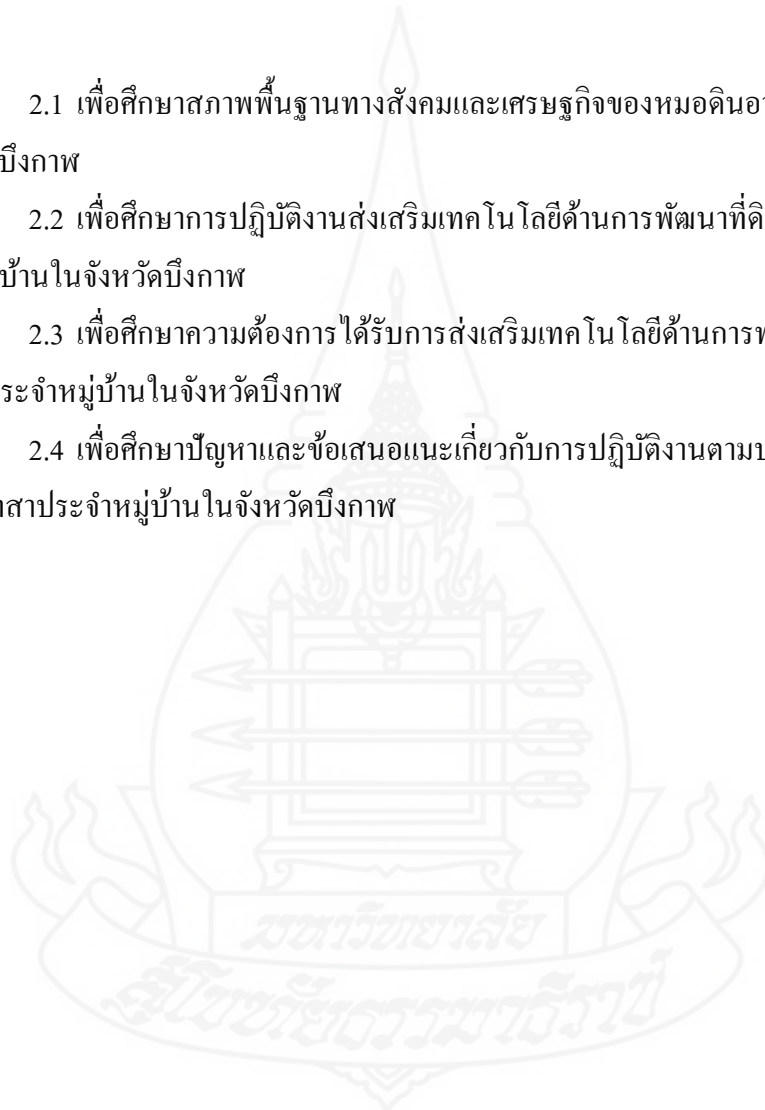
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดบึงกาฬ

2.2 เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดบึงกาฬ

2.3 เพื่อศึกษาความต้องการได้รับการส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดบึงกาฬ

2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดบึงกาฬ

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและค้นคว้าทั้งในส่วนของการรวบรวมถึงงานวิจัยต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน อีกทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบริบทของพื้นที่ที่จะทำการวิจัยเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและข้อมูลต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ดังนี้

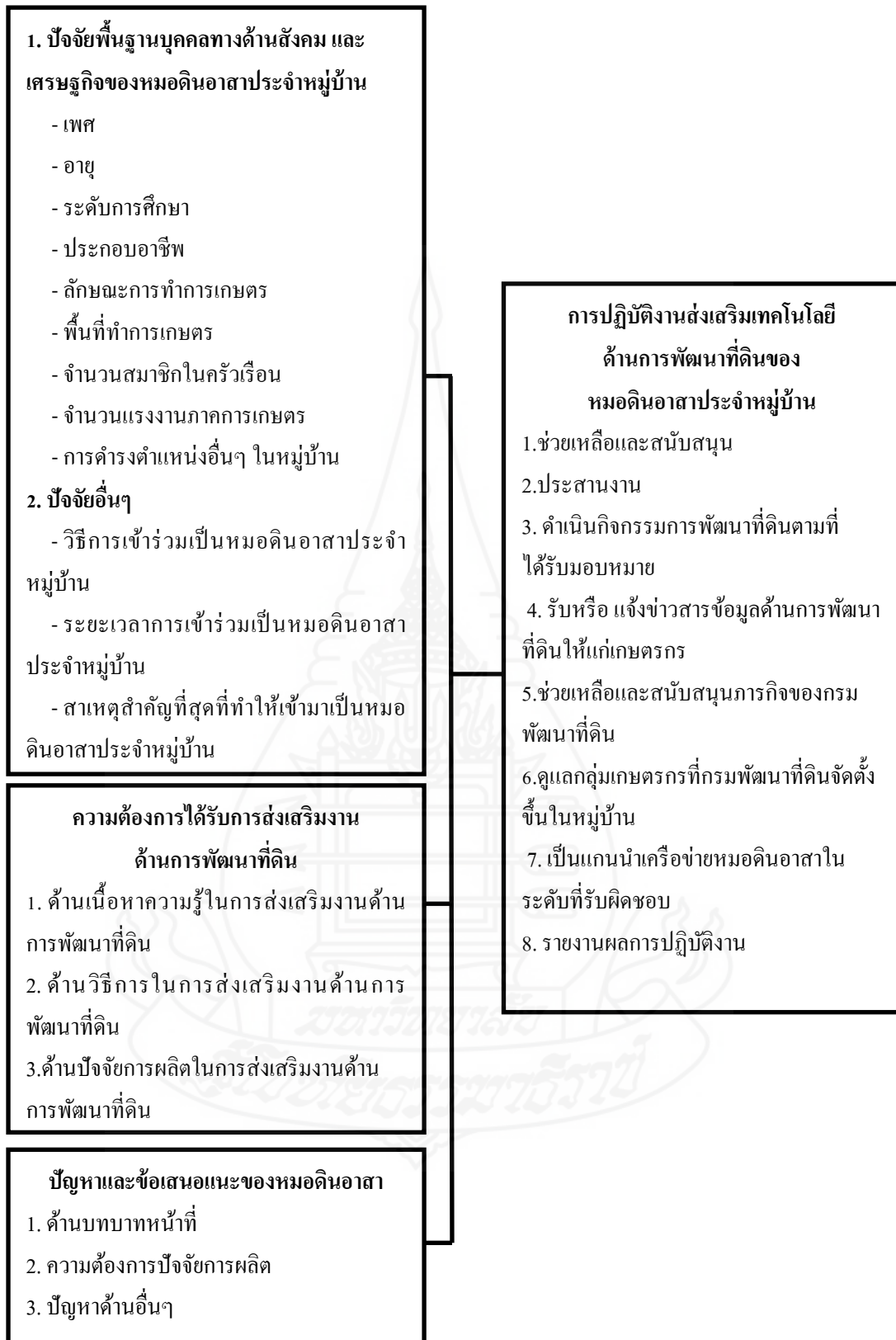
1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประกอบอาชีพ การดำรงตำแหน่งอื่นๆ ในหมู่บ้าน รายได้ การถือครองที่ดินของเกษตรกร จำนวนแรงงานในครอบครัว

2. ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ วิธีการเข้าร่วมเป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ระยะเวลาการเข้าร่วมเป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน สาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้เข้ามาเป็นหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

3. ความต้องการได้รับการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดิน ได้แก่ ด้านเนื้อหาความรู้ในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดิน ด้านวิธีการในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดิน และด้านปัจจัยการผลิตในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดิน

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านบทบาทหน้าที่ ความต้องการปัจจัยการผลิต ปัญหาอื่นๆ ในการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน

การศึกษาครั้งนี้มีกรอบแนวคิดในการวิจัยการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านในจังหวัดบึงกาฬ ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 **ขอบเขตเชิงพื้นที่** การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษากับ หมอдинอาสาประจำหมู่บ้าน ของสถานีพัฒนาที่ดินบึงกาฬ จำนวน 673 คน จังหวัดบึงกาฬ ใน 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอปากคาด อำเภอเมืองบึงกาฬ อำเภอนุ่งคล้า อำเภอบึงโขงหลง อำเภอเซกา อำเภอพรเจริญ อำเภอศรีวิไล อำเภอโซ่พิสัย

4.2 **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การวิจัยนี้ผู้วิจัยทำการศึกษา ในประเด็นปัจจัยพื้นฐานบุคคล ทางด้านสังคม และเศรษฐกิจของหมอдинอาสาประจำหมู่บ้าน การปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยี ด้านการพัฒนาที่ดินของหมอдинอาสาประจำหมู่บ้าน ตามบทบาทหน้าที่ของหมอдинอาสา ความต้องการในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดินของหมอдинอาสาประจำหมู่บ้าน ในด้าน ด้าน เนื้อหาความรู้ในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดิน ด้านวิธีการในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนา ที่ดิน ด้านปัจจัยการผลิตในการส่งเสริมงานด้านการพัฒนาที่ดิน และปัญหาและข้อเสนอแนะของ หมอдинอาสาประจำหมู่บ้าน

4.3 **ขอบเขตด้านเวลา** เก็บข้อมูลในการวิจัยในช่วงเดือน เมษายน ถึงเดือน พฤษภาคม 2561 ระยะเวลาในการทำวิจัย ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2561

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 **การปฏิบัติงานส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินของ หมอдинอาสาประจำหมู่บ้าน** หมายถึง การปฏิบัติงานในด้านช่วยเหลือและสนับสนุนประสานงาน ดำเนินกิจกรรมการ พัฒนาที่ดินตามที่ได้รับมอบหมาย รับหรือ แจกข่าวสารข้อมูลด้านการพัฒนาที่ดินให้แก่เกษตรกร ช่วยเหลือและสนับสนุนภารกิจของกรมพัฒนาที่ดิน ดูแลกลุ่มเกษตรกรที่กรมพัฒนาที่ดินจัดตั้งขึ้น ในหมู่บ้าน เป็นแกนนำเครือข่ายหมอдинอาสาในระดับที่รับผิดชอบ และรายงานผลการปฏิบัติงาน

5.2 **หมอдинอาสา หรือ หมอдинอาสาประจำหมู่บ้าน** หมายถึง เกษตรกรที่สนใจงาน พัฒนาที่ดินและสมัครใจเป็นอาสาสมัครของกรมพัฒนาที่ดินพร้อมที่จะทำการเกษตรโดยใช้ เทคโนโลยีและผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดินในการปรับปรุงบำรุงดินและให้คำแนะนำแก่ เกษตรกรทั่วไป ในหมู่บ้าน

5.3 **เทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน** หมายถึง การใช้เทคนิค นวัตกรรมและองค์ความรู้ ทางวิชาการ ของกรมพัฒนาที่ดินมาช่วยในการแก้ไขปัญหาเรื่องดิน และปรับปรุงดินให้มีความ เหมาะสมแก่การปลูกพืช

5.4 ความต้องการได้รับการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง ความต้องการส่งเสริมการเกษตรของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน ด้านความรู้ ด้านวิธีการส่งเสริม ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต จากสถานีพัฒนาที่ดินบึงกาฬ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 สถานีพัฒนาที่ดินบึงกาฬ และกรมพัฒนาที่ดินสามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผน แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการทำงานด้านต่างๆ ของหมอดินอาสาให้ดีขึ้นต่อไป

6.2 เพื่อเป็นการสนับสนุนและพัฒนาเครือข่ายหมอดินอาสาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

6.3 เพื่อทราบถึงข้อปัญหา อุปสรรค ที่มีผลต่อการพัฒนาความสามารถของหมอดินอาสานำมาแก้ไข ปรับปรุงในการพัฒนาศักยภาพของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้านมากยิ่งขึ้น

6.4 เพื่อทราบถึงความต้องการของหมอดินอาสาในการทำงานร่วมกับสถานีพัฒนาที่ดินและกรมพัฒนาที่ดินมากำหนดแนวทางในการส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของหมอดินอาสาประจำหมู่บ้าน